

mutuæ charitatis ad invicem, tu istum filium, tu istam matrem habendo. O quam munificus factus es in nuptiis tuis, rex et sponse, bone Jesu! Quam large quæ habuisti omnia tradidisti! Ecce ipsis crucifixoribus tuis orationis affectum, Latroni paradisi, Matri filium, filio matrem, mortuis vitam, manibus Patris animam tuam, toti mundo signa potentie tuæ contulisti, pro redimendo servo non ex parte, sed totum sanguinem ex multis et largis foraminibus effudisti, proditori tuo reatus sui pœnam, terræ corpus non corrumpendum, sed ad tempus reddidisti.

38. Sed movet me, quod cum dixisset, *Mulier, ecce filius tuus*; subjunxit, *Ecce mater tua*: cum utique etiam si hoc non subjunxisset, necessarium fuisset eam esse matrem **413** illius, qui in filium sibi datus erat. Sed hoc mutuæ charitatis affectum mihi commendare videtur. Sunt enim nonnulli, qui ab omnibus amari volunt, sed nullos affectu mutuo complectuntur. Nolunt ut eorum labores et dolores allevientur, et cum ferantur a pluribus, ipsi nullius onera volunt portare, etc. Non hoc enim Christus docuit, aut fecit. Portavit enim onera tua, invitans te, et tu onera portes illius, id est, ut tu passiones illius imiteris. Christus enim passus est relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus (*I Petr. II, 21*). Hoc et docuit cum Matrem Discipulo, et Matri Discipulum mutuo commendavit: nimirum nolens ut charitas spiritualis ex una parte frigida remaneret; sed ut simul dormientes, id est, in vera et pura charitate simul quiescentes, mutuo calefiant, id est, alter ab altero ad charitatis exercitia mutuo accendantur. Hoc enim est efficax signum veræ et puræ charitatis, quod hi qui spiritualiter connectuntur per puram charitatem ad exercitia spiritualia alterutrum accendunt, ut devotius orare, sæpius genuflectare, frequentius disciplinam corporalem suscipere libeat; præcipue cum nec invidet, imo ut congaudeat amans quisque, si tertius vel quartus, vel plures ad charitatem illius quem amanti, se adjungant: dummodo tales sint, quorum familiaritas non sit suspecta; et in his omnibus, et in his similibus charitatis fervore perseverantiam conservent. Non enim bonum videtur habuisse fontem rivus charitatis aliquando decrescens. Amemus ergo et nos invicem, et amoris efficaciam operibus approbemus; quia talis charitas ex Deo est, quæ finis est præcepti, et quæ legem implet.

CAPUT XI.

De tribus charitatis speciebus, per tria priora verba commendatis.

39. Sed in tribus verbalibus pertractatis tres charitatis species mihi commendari videntur. Una, quæ habetur ad inimicos etiam reconciliari nolentes, de qua dicit Joannes, *Diligamus Dominum, qui dilexit nos* (*I Joan. IV, 19*), cum adhuc essemus inimici: et hoc est summa et magis admiranda dilectio. Diligere enim inimicos magis divinum est quam humanum. Secunda, quæ habetur ad eos qui aliquando fuerunt inimici, sed petita reconciliatione, in gratiam

A sunt recepti: unde Paulus, *Reconciliati sumus Deo per sanguinem ipsius* (*Rom. V, 9, 10*). Tertia, quæ habentur erga eos qui nunquam fuerunt inimici: de qua idem, *Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* (*Galat. VI, 10*). Prima autem charitatis species nobis commendatur in primo verbo, ubi Dominus Jesus orat pro inimicis. Secunda, ubi Latroni petenti paradisi promittit. Tertia, ubi amicos præcipuos committit. Tegamur ergo horum umbra foliorum. Audiamus et exaudiamus hos nostræ citharæ sonos dulcissime modulantes, et a fervore omnis invidia, odii, iræ, et ab omni amaritudine detractionis, adulationis, simulationis, adjuvante Domino qui est vera charitas, temperemus ipsum in omnibus charitatis speciebus, animo simus et operibus imitantes.

CAPUT XII.

De quarto folio vitis, seu quarto verbo Christi in cruce, Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Matth. cap. XXVII, § 46.

B 40. Sed jam ad quartum folium videndum, et quartam chordam audiendam, oculus simul et aurem cordis adaptemus. Acutos peti hoc folium oculos, aures bene purgatas hæc chorda: imo et ipse purgare et acere potest aures et oculos, quia jam non simpliciter hoc verbum ut cætera dicit Dominus Jesus; sed ut testatur evangelista, circa horam nonam exclamavit Jesus voce magna, *Heli, Heli, lamina sabachthani? quod est interpretatum, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Qui oculi folium hoc non videant? Quæ aures hanc chordam non audiant? Quare ergo clamavit, nisi ut fortius audiat? Quanti fuit doloris, putas, acerbissima hæc magnitudo, cum hoc Dominus Jesu toto corpore distensus clamabat? Sed cave ne propter clamorem putes ad impatientiam dilapsam Dominum Jesum; cum enim in **411** summa crucis esset amaritudine, nihil exivit de ejus corde, nisi dulcedo. Patientiam enim, sicut in sequenti folio et chorda ostendemus, in amarissima passione retinuit; et sui doloris magnitudinem ostendit: quod in beato Job, qui interpretatur Dolens, et verbis et factis ejus prius ostensum fuit; qui auditis nuntiorum verbis amaritudinem animi foris ostendit in verbis. Scissis enim vestibus et tonso crine capitis corruit in terram. Ecce magnitudo doloris. Post hoc ait: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum* (*Job. I, 21*). Ecce virtus patientiæ. Si patienter sustinuit Job miseras suas, quanto patientius putas Dominum Jesum sustinuisse crucem suam, pro qua sustinenda venerat?

D 41. Quod autem hæc verba loqueretur ex persona hominis assumpti, cui cum ipso Deo Filio una persona fuit, patet per hoc quod ait, *Domine Deus meus*: quod utique non diceret ipse qui unus est Deus cum Patre, nisi hominem assumpsisset. Quid est autem hoc quod ait, *Ut quid me dereliquisti?* numquid Pater unum suum Filium poterat derelinquere? Absit. Sed pro toto corpore suo, id est, pro se et pro tota Ec-

A clesia, loquitur ista. Caput enim nostrum Dominus Jesus volens unitatem commendare, et charitatem suam quam habet ad Ecclesiam sponsam suam, se quoque omnibus membris suis passurum ostendit: quia nunc in capite sustinuit passionem, hoc est, in proprio corpore, quod assumpsit de Virgine. Clamat autem se derelictum, qui derelinqui non poterat; quia multa membrorum suorum ad tantam tribulationem erant ventura, ut a Deo derelicta penitus viderentur. Quorum personam gestabat ille, qui dicebat: *Qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, et comprehendite eum, quia non est qui liberet eum* (*Psal. LXX, 10, 11*). Quod et ipsi benigno Jesu in tormento crucis impropertum est: *Si Filius Dei es, salvum te fac* (*Matth. XXVII, 40*).

B 42. Potest et ita accipi, quod Dominus prævidens eliquos, imo plurimos in corpore suo, qui ab unitate Ecclesiæ suæ per hæreses, sive per alia criminalia peccata erant recessuri, illorum personam in se transfigurando, clamabat: *Ut quid dereliquisti?* Ac si diceret: Quare aliquis eorum abiit retrorsum, ut pereat ab unitate corporis mei, qui tanto cruciati mihi sunt uniti? Unde ex persona martyrum dicitur in Psalmo: *Adhæsit in terra venter noster* (*Psal. XLIII, 25*). Per ventrem, qui est mollior et infirmior pars hominis, signantur illi qui carentes patientia et firmitate perseverantiæ, et propter hoc in acerbitate tormentorum deficientes, adhæserunt in terra, id est, terrenis consiliis et actionibus consenserunt. Nos autem qui adhuc in tribulationibus quotidianis versamur, qui spectaculum facti sumus mundo et Angelis et hominibus, et tanquam purgamenta hujus mundi et peripsema omnium usque adhuc (*I Cor. IV, 9, 13*); inenarrabilem spiritus fiduciam concipiamus ex hoc præcipue, quod ipse Dominus consolator omnium pressurarum, tanta unitate spiritus et charitatis nobis conjunctus est, ut etiam personam nostræ infirmitatis in se tam manifestis verbis transfigurare dignatus sit: qui adhuc etiam apud Patrem ostensione vulnerum suorum interpellat pro nobis, orans ne derelinquatur in inferioribus membris suis, qui in se capite nequaquam potuit derelinqui. Et quomodo membra deperirent, quæ in voluntate capitis sui suam sciunt constare salutem? Numquid aliquod membrorum est in mortali corpore nostro, cui non condoleat caput nostrum? Si affligitur pes vel manus, statim clamat caput per linguam: Cur affligor? Clamabat Dominus ad Saulum in membra sua sævientem, *Cur me persequeris?* (*Act. IX, 4*) cum ipse tamen securus remaneret in cælo. Benedictus sit Dominus Jesus, qui primo in se pro nobis, nunc vero etiam nobiscum in nobis pati dignatur tribulationem, quam exigente justitia patimur, suam reputans et clamans, *Cum ipso sum in tribulatione* (*Psal. XC, 15*); ut securius confidamus.

415 CAPUT XIII.

De quinto folio vitis, seu quinto verbo Christi in cruce, Sitio. Joan. cap. XIX, § 28.

A 43. Quintum folium, sive quinta chorda brevis quidem videtur, sed si discutiatur, si diligentius consideretur, ad amoris indicium efficacissima poterit inveniri. Ait enim evangelista: *Videns Jesus quia omnia consummata essent, ut implerentur Scripturæ, quæ implendæ erant, illæ utique quæ dicit: Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto* (*Psal. LXVIII, 22*). Subjungit enim evangelista: *Vas ergo positum erat aceto plenum; et currens unus implevit spongiam aceto, et circumponens hyssopo, dabat ei bibere* (*Joan. XIX, 28, 29*). Alter vero evangelista plenius exponens quomodo Scriptura sit impleta, etiam fellis facit mentionem, ita dicens: *Et dabant ei vinum myrrhatum bibere cum felle mistum* (*Matth. XXVII, 34, et Marc. XV, 23*). Fractis membris omnibus, dulcis Jesus voluit puniri et linguam. Dedit ergo ei illa vitis aliena conversa in amaritudinem de fructu suo potum amarum, potum non potandum, sed potius degustandum; quia ad pœnam linguæ sufficit aceto gustasse.

C 44. Sed licet hæc ad impletionem Scripturæ in veritate patrata sint, tamen hoc verbo, *Sitio*, aliquid aliud significari videtur. Puto enim quod hoc liquido immensitatem nobis ardentissimæ charitatis voluit commendare, quia ab homine sitiente multo ardentius desideratur potus, quam cibus ab esuriente. In se ergo ostendens Dominus Jesus desiderium illius rei quæ ardentissime concupiscitur, per illam figurari ardorem suæ charitatis ostendit. Licet etiam veraciter possumus accipere, quod sitiverit, qui per totum corpus sacrali sanguinis effusione siccatus, ossa habuit sicut cremium arefacta. Sed non satis credibile est ipsum de siti corporali dixisse, ut potum peteret carnalem, qui in instanti se sciebat carnaliter moriturum: sed potius desiderium ardentissimum salutis nostræ ipsum credimus siti-visse. Sed est quod moveat nos, quia cum instaret hora passionis extremæ, procedens ad orationem Dominus Jesus procidit in faciem suam, orans et dicens, *Mi Pater, si possibile est, transfer hunc calicem a me* (*Luc. XXII, 42*): et hoc non tantum semel, sed secundo et tertio fecit. Per calicem quem bibiturus erat, procul dubio passionem significans, quam erat passurus: nunc vero eodem calice passionis jam ebibito dicit, *Sitio*. Quid est hoc? antequam gustes, o bone Jesu, petis calicem omnino auferri: et postquam ebibisti, sitis. Ut video, mirabilis potator es tu. Numquid vino jucunditatis, et non potius vino compunctionis et summæ amaritudinis repletus fuit calix tuus? Imo vero compunctionis amarissimæ plenus est, qui non sitim, sed potius potandi fastidium generare deberet.

D 45. Sed, ut existimo, ante passionem calicem ipsius Patris a te transferri orasti, non ut passio-

nem declinares pro qua veneras patiēda, et sine qua salus humano generi non adesset : sed ne putaret quis te verum hominem amaritudinem non sensisse propter claritatis unionem, verbis petentibus calicem a te transferri semel, et bis, et tertio summam acerbitatem passionis tuæ dubitantibus indicasti; nobis quoque te sequentibus doctrinæ et exempli formam præ crispisti, quod imminētibz periculis, etiam cum ad utilitatem nostram pertineant, posse et debere a nobis Dominum frequentius exorari, ut flagella iracundiæ suæ a nobis dignetur avertere; nihilominus et si tamen ablata non fuerint, exemplo passionis tuæ gratanter, patienter et viriliter cum omni perseverantia toleranda sunt. Quando autem passionis calicem, quem antea rogaveras auferri, jam exhausti, dixisti : *Sitio*. Dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendasti, tanquam diceret : Quamvis passio mea tam acerbata fuerit, ut quantum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim; tamen tua, o homo, me charitate vincente, et ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura et majora, si necesse sit, sitio subire tormenta. Nihil enim est quod detrectem pro te pati, pro cuius pretio animam meam pono. Imitetur ergo quælibet fidelis anima sponsum suum dulcem Jesum, tantæ amaritudinis poculum **446** sitientem pro ipsa, pariter et ebibentem : et sicut ipsa etiam pro ipso ebibat per adversa præsentia; sitiât quoque et ipsum dulcissimum sponsum suum, cuius dulcedinem ex amaritudinibus præsentibus melius poterit considerare, malisque exhaustis propter eum confidentius ipsum sitire poterit, et dicere cum propheta, *Sititit anima mea ad Deum fontem vivum; quando veniam et apparebo ante faciem Dei? (Psal. xli, 3.)* et iterum, *Sititit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea (Psal. lxxviii, 22).*

CAPUT XIV.

De sexto folio vitis, id est, sexto verbo Christi in cruce, Consummatum est. Joan. cap. xix, v. 30.

46. In sexto folio vitis, sive in sexta chorda citharæ nostræ nobis virtus perseverantiæ commendatur. Ait enim evangelista, quod cum accepisset dulcis Jesus amaritudinem acetæ, dixit : *Consummatum est.* Quid est hoc? Supra dictum est, quod videns Dominus quia consummata sunt omnia, ut implerentur Scripturæ, ait, *Sitio* : et cum gustasset acetum sibi porrectum subjunxit, *Consummatum est.* Consummatum quippe est, id est, perfectum fuit testimonium Scripturæ, quæ dicit : *Dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto (Psal. lxxviii, 22).* Et per hoc omnis Scriptura quæ de ipso erat, consummationem accepit. Sicut ergo caput nostrum pro peccatis nostris acerbitatem sustinens passionis usque ad consummationem, id est usque ad perfectionem omnium Scripturarum, quæ de ipso erant, perseveravit patienter : ita et nos, si hujus capitis membra esse volumus, in omnibus adversitatibus nostris virtutem perseverantiæ conservemus, ut ad finem omnium passionum nostrarum

Arum ipso benigno Jesu duce venientes, cum ipso confidenter possimus dicere, *Consummatum est.* Hoc est, Tuo adjutorio, non mea virtute, bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. Redde ergo quod legitime certantibus in agone, te promittente, repositum est, scilicet coronam justitiæ, quam tu justus judex reddes in tua die, in illa die, quæ nubilum non habet; in illa die, quæ in atris tuis melior erit super millia dierum, in qua tu solus, id est singulariter sol eris o sol justitiæ, benigne Jesu Christe, lucens in virtute tua, reddens temetipsum in præmium sempiternum omnibus, qui perseveraverint in agone certaminis ! Recipient enim a te splendorem sempiternum, in quo sine fine felices lætantur.

B **47.** Hunc autem splendorem nullus poterit adipiscit nisi qui perseveraverit usque in finem. Quia nimirum virtus boni operis perseverantia est, huic soli redditur corona justitiæ. Quid enim prodest, esse bonum, esse sapientem, esse potentem, si non perseveraveris usque in finem? Bonus erat Saul et optimus; quia docet Scriptura quod non erat vir melior eo in populo Israel. Sed ad quid devenit? Cecidit et reprobus factus est; ita ut non obediret voci Domini, prophetam contemneret, a spiritu malo vexaretur, virum innocentem persequeretur usque ad mortem; tandem vero consuleret pythonissam, et ab alienigena miserabiliter interiret. Quis vero sapientior Salomone? Sed deficiens a præceptis Domini, et conjunctus mulieribus gentilibus, fabricavit diis, imo dæmonibus illarum templa, ita ut ipse cum illis idola adoraret, tanto magis in stultitia desipiens et dejectus, quanto prius in sapientia fuerat elevatus. De quantis legimus in Vitis Patrum, viris potentibus in vigiliis, et in jejuniis, in laboribus supra modum humanum, imo et in miraculis coruscantibus, qui ceciderunt, quia non perseveraverunt usque in finem? *Qui perseveraverit usque in finem, Dominus inquit, hic salvus erit (Matth. x, 22).* Finis, non pugna coronat. Lauda navigantis felicitatem, sed cum venerit ad portum. Unde

D *Cæpisti melius, quam desinis : ultima primis Cedunt; dissimiles hic vir et ille puer.*

(Ovid. Heroid. epist. 9, vers. 23-24.)

O quantum humilitatis tibi jure incutiet et timoris, cum adverteris summum Angelorum cum magna multitudine sequacium suorum in cælo cecidisse, hominem protoplastum cum uxore sua a paradiso ejectos fuisse; tot bonos sapientes, potentes in terra nostra periisse, quia **447** ad honorum operum consummationem non pervenerunt ! Est enim alius alio justior; et nescit utrum amore, vel odio dignus. Quare? quia ignorat si perseveraturus sit, si coronandus sit.

48. Est autem afficax medicamentum quod huic timori apponamus : videlicet fiduciam, spem et fortitudinem nostram ponamus in eo, cui canit Psalmus, *Adjutor meus, tibi psallam; quia Deus susceptor meus es, Deus meus, misericordia mea. (Psal.*

lviii, 18); et de quo Isaias, *Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam et non timebo: quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem (Isai. xii, 2).* Quicumque enim ceciderunt, ideo profecto ceciderunt, quia magis de se, quam de Deo præsumperunt. *Edificaverunt quippe domum intentionis suæ super arenam.* Imminente ergo tempestate tentationum fluxerunt flumina, id est concupiscentiæ transitoriæ persuadentes appetitum; et flaverunt venti superbiæ et vanæ gloriæ, et cecidit domus illorum, et omnia facta eorum destructa sunt : quia super arenam, id est semetipsos, ædificaverunt (*Matth. vii, 26-27*), de propriis nimirum viribus confidentes. Nos autem multo melius fundamentum ponentes, illum scilicet de quo dicit Apostolus, *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter istud quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. iii, 11)*, securi ædificemus super illud bona opera, quæ quamdiu illi inhæserint fundamento, corruere non poterunt, donec ipso adjuvante qui cæpît, ad consummationem debitam perducantur.

CAPUT XV.

De septimo folio vitis, seu de ultimo verbo Christi in cruce, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. c. xxiii, v. 46.

49. Nunc vero ultimum folium Vitis nostræ, vel ultimam chordam citharæ nostræ consideremus; ut indelebili memoriæ commendemus, imo et ore indefesso semper rulinemus. *Pater*, ait bonus ille Jesus, *in manus tuas commendo spiritum meum.* Littera plana est. Quid est autem, quod ille cœternus et consubstantialis Patri Filium animam suam ita manifeste in manus Patris commendabat, cui non minus commendata etiam esset, si hoc non dixisset? In Evangelio Joannis habemus, quod cum Dominus Jesus suscitaturus esset Lazarum, dixit : *Gratias tibi, Pater, ago, quia me semper audis; sed propter astantes dixi, ut ipsi credant quia tu me misisti (Joan. xi, 41-42).* Ita profecto et nunc. Quamvis sciret animam suam sanctissimam Patris esse manibus commendatam, qui paulo ante dixerat, *Venit princeps hujus mundi, id est satanas, et in me non habet quidquam (Joan. xiv, 30)*; tamen ut erudiret nos, qui terra sumus et cinis, ut spiritum nostrum disceremus Patris æterni manibus commendare, ne ab hujus mundi principe, cum a corpore egressus fuerit, comprehendatur, qui in nobis, heu! non pauca quæ ad ipsum pertineant, inveniet; cum ipse qui peccato nil debebat, imo etiam qui tollere peccata advenerat, spiritum suum purissimum a purissimo corpore egressurum, non utique necessitatis, sed exempli gratia, Patris sui manibus commendavit. Quod et nos sub spe gratiæ et misericordiæ poterimus facere, si sub umbra foliorum præmissorum latuerimus; si sonos chordarum citharæ nostræ auribus cordis audierimus : scilicet, si oremus pro inimicis; si pœnitentibus qui in nos peccaverunt, ex toto corde remiserimus; si proximis nostris mutuum rependerimus charitatem; si in omnibus tribulationibus

A nostris speraverimus in eo qui propter nos homo factus est, ut unitus nostræ naturæ esset nobiscum; si ardeuti desiderio proximorum salutem desideraverimus; et postremo si in bonis operibus ad consummationem perstiterimus : in quantum hæc egerimus fiducialiter poterimus dicere æterno Patri cum Domino Jesu. *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Semper orantes dum vivimus, ut in his verbis, quibus ipse spiritum emisit, præstare dignetur nos etiam spiritum nostrum emittere, et suis efficaciter manibus commendare.

50. Ecce secundum quod potuimus, non quod debuimus, nec secundum quod volumus, Vitis nostræ desuper extensæ folia septem vestræ ostendimus charitati : quæ non satis est tantum intueri, sed potius est accedendum, **448** et sub umbra illorum sedendum, ut possimus cum sponsa veraciter dicere, *Sub umbra illius quem desiderabam, sedi (Cant. ii, 3).* Cujus? Illius sponsi utique, cujus folia umbram tanto habent latiore, quanto ipse sponsus Verbum summi Patris verba habet virtutibus amabiliora vicinioreque salutis, magis accommodata pietati, et omnium intellectui propiora. Quamvis enim in omnibus Prophetis et Apostolis locutus est ille bonus Jesus; nullius tamen verba reperies omnino, quæ ita et fortibus et infirmis, id est doctis et indoctis, sapientibus conveniant et insipientibus, ut verba doctissimi Verbi Domini Jesu. Nam sicut ait quidam,

Dulcius [gratius] ex ipso fonte bibuntur aquæ. (Ovid. Epist. de Pont. lib. iii, ep. 5, v. 8.)

Sciendum autem quod in umbra foliorum istorum, id est in verbis Domini, meditandum est die ac nocte : quorum umbra tunc profecto protegimur, cum quoties a vitibus aut diabolo tentamur, per tractatores aliquid verbum de Scripturis evangelicis nobis adducimus, cujus monitis et auctoritate irruentibus in nos vitibus resistamus. Verbi gratia, si tentatus a superbia videlicet, ut velis præesse, subesse nolis : occurrit tibi statim verbum Domini dicentis, *Qui voluerit inter vos primus esse, sit omnium servus* : quia sicut qui se exaltat, humiliabitur; ita qui se humiliat, exaltabitur (*Matth. xx, 27, et xxiii, 11-12*). Si infestat te ardor iracundiæ, habes statim folium Vitis nostræ, quod illi fervori opponas, verbum illud scilicet, quod *omnis qui irascitur fratri suo sine causa, reus est iudicio (Matth. v, 22)* : et sic contra singula tentamenta verba invenies, quibus ab æstu vitiorum defendi possis, et virtutem temporis confovere ipsa Vite benigno Jesu nobis præstante subsidium.

CAPUT XVI.

De jucunditate florum vitis, id est de virtutibus Christi.

51. Deinde ad florum jucunditatem animum inclinemus, imo vere elevantes videamus quomodo floruerit Vitis nostra. Floruit enim et tanto uberius, jucundiusque cæteris, quanto ipsa melior omnibus, cujus magnificentia elevata est super cælos; sub

ejus pedibus omnia sunt subjecta; quamvis nostra charitate devinctus, ad tempus paulo minus ab Angelis fuerit diminutus. Nam propterea exinanivit semetipsum, formam servi accipiens; et plantatus est in terra nostra, et corporis nostri deformitatem accepit. Fronditque, et floruit, et fructus plurimos attulit; ut per hoc quod nostrae humanitati unius est, suae divinitati nos uniret. Sed quia sine flore non pervenitur ad fructum; floruit ille benignus Jesus. Qui sunt flores ejus, nisi virtutes? Floruit enim mirabiliter et valde singulariter et excellenter Vitis haec, non uno florum genere, sicut aliae vites et arborea; sed omnium florum speciem in se continebat. Aliorum enim sanctorum alius alio castior, alius alio patientior, alius alio in charitate ferventior: ista vero, Vitis omnibus Angelis et hominibus in humanitate, patientia, castitate, charitate, et ceteris virtutibus omnibus praeminebat. Habuit ergo Vitis ista vera non unius, sed omnium florum speciem: violam humilitatis, liliam castitatis, rosam patientiae et charitatis, et florem abstinentiae, quam crocum appellamus. Quam jucundus, et putas, erit fructus Vitis nostrae tanta jucunditate florentis!

52. Sed jam singula etiam de his floribus Vitis nostrae ipso annuente aliqua disseramus: hoc tamen praevisto, quod flores in jucunditate visus, et in suavitate odoratus maxime considerantur; comedi vero non solent, nisi quod apes de quibusdam floribus cibum dulcissimum sugendo colligunt. Diximus autem quod nullus flos, id est, nulla virtus per quemcumque florem significata, deest Viti nostrae. Quae enim virtus deesset Domino virtutum?

CAPUT XVII.

De flore humilitatis, quae est viola.

53. Primo ergo de flore humilitatis, id est de viola, videamus. Quare flos violaceus humilitatem significet, statura, situs, odor, color, et vis ipsius floris manifestant. Statura enim, id est quantitas ipsius, modica est. **419** Quis enim flos hoc flosculo minor est? Nam et humiles in oculis suis parvi sunt. Sic enim ait de se ille Apostolus, qui omnibus plus laboraverat: *Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus* (1 Cor. xv, 9). Vides, hic magnus, quam parvus sibi erat? Et miro modo fit ut his quibus conscientia secunda est, qui nihil sibi consci sunt, tam humilia de semetipsis sentire contingat. Situs hujus floris terrae est proximus, et optime. Ita enim habes docentem Apostolum, *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes* (Rom. xii, 16). Non habent hanc proprietatem istius floris, qui se aliis meliores putant, vel aliis meliores videri volunt, quamvis sibi semetipsis parvi sunt. Sunt enim nonnulli, qui quidem in conscientia suis se subjectos judicant, sed tamen videri foris volunt aliis meliores. Isti staturam hujus floris habent qui sibi intus in animo parvi sunt: situm vero non habent, quia volunt foris super alios elevari, de quibus dicit Salomon, *Mensura et mensura, pondus et pondus, abominatio est Domino* (Prov. xx,

10). Et in lege Moysi duplex pondus prohibetur haberi (Deut. xxv, 13-16). Duplex quippe pondus habet, qui sibi malorum conscius, malum se judicat; aliis vero vult foris bonus, et aliis melior apparere: suo iudicio terrae proximus est, et aliis cupit elevatus videri. Agitantur hi, quicumque tales sunt, vitio hypocriseos, de quibus in sermone, quem de parvis conscripsimus, plenius sumus elocuti.

54. Odor violae suavis est, salubris, quia etiam apud ipsos superbos laus humilitatis exaltatur. Ipsa enim fama laudabilis, suavis est odoris, et vere salutaris est: et nonnunquam de laude humilium auditores emendantur, etiamsi sint tales qui istum odorem amittant, licet, diligenter considerent. Color, sicut apparet, abjectus est, illis praecipue qui virtutem flosculi ignorant: sed vim floris agnoscentibus fit etiam ipsius floris despecto commendabilis et dilecta. Hoc in ipsius humilitatis magistro benigno Jesu facile agnosceremus secundum illud verbum Apostoli: *Nos, inquit, praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, Gentibus vero stultitiam; ipsis vero vocatis sanctis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam* (1 Cor. i, 23, 24). Nimirum Christus crucifixus viola est. In cruce enim humillimus factus est. In hac humilitate solum colorem intuentibus Judaeis et Gentibus ipse color vilis apparuit; nobis vero qui virtutem agnoscimus passionis, ipsa etiam humilitas despecta, humilitas Christi placet, et per humilitatem maxime commendatur. Despectui ergo coloris adjungatur quae latet virtus floris interior; ut per internam virtutem, hoc quod exterius vile videtur, non contemnatur, verum amplius diligatur.

55. Nunc ergo perfectiori et puriori oculo intueamur, quantum floruerit ille flos singularis, de quo scriptus est: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini* (Isa. xi, 1, 2). Bonus flos, super quem Spiritus Domini sanctus requiescit, et licet flos hic noster Dominus Jesus qui de se dicit, *Ego sum flos campi* (Cantic. ii, 1), omnium in se florum habuit virtutem et decorem sine diminutione aliqua; nulli tamen flori magis convenit, quam violae, ut in eo Spiritus sanctus requiescat. Nec ego hoc affirmo, sed ipse qui dicit: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem et quietum, et trementem sermones meos?* (Isa. lxvi, 2.) Quid apertius? Numquid non potuisset ponere rosam patientiae et charitatis, liliam castitatis, crocum abstinentiae, cum vellet ostendere requiem Spiritus sancti? Quibus praetermissis, violam potuit humilitatis, cujus pedisequae sunt quies et timor quae postponuntur. Non enim possunt moveri violae, id est humiles, a vento superbiae, qui semper quaerit alta corda quae concutiat, sicut quidam ait:

Summa petit livor, perflant altissima venti.

(Ovid. Remed. amoris, v. 369.)

Dum enim inveniuntur humiles, non possunt moveri. Quiescunt ergo, et spiritum super se quiescen-

tem non excutiunt, dum nec superbiae, nec invidiae vento commoventur. Est et timor non quilibet pendendae pecuniae, non honorum transitoriorum, sed timor sermonum Domini humilitatis pedisequa; quia dum humilis nihil de sua virtute praesumit, sermones Domini pro sua consolatione attendens, semper timet ne non adimpleat praeccepta, ne Patrem praecipientem sua transgressionem offendant. **450** Bonus ergo flos iste quietem generans et timorem, utique genitorem securitatis, quia scriptum est, *Qui timet Deum, faciet bona* (Eccli. xv, 1). Pro quibus factis quid dabitur mercedis, nisi securitas sempiterna?

56. Bonus profecto flos viola, qui florem caelestem Verbum aeterni Patris in uterum terreni floris beatissimae Virginis mirifica dulcedine sui odoris attraxit, ipsa attestante quae ait: *Exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo, quia respexit humilitatem ancillae suae*. Quid dicis? numquid non alios flores habes? Habeo, inquam. Tota enim floreo, nullius floris expers, quia nulla virtute careo, cum tota speciosa sim, et macula non sit in me. Habeo liliam castitatis, quia prima votum conservandae virginitatis voti Domino. Habeo rosam charitatis, quia si non usque adeo dilexisset Dominum, unde mihi tanta fiducia, unde tanta audacia, ut novum aliquid puellula tenera et verecunda et adhuc sub parentum jure et praecceptis legis constituta inchoarem? Sed, ut verum fatear, audacem faciebat amor: coegit rosa ardens, servilem timorem devorans, ut facerem novum votum, et singulare liliam, ut possem quandoque dicere dilecto meo: Candida sum et rubicunda, sicut et tu candidus et rubicundus. Habeo et alios quoscumque flores, sed nullum horum tanta dignatus praerogativa respexit in me Dominus, ut florem violae meae: *Respexit enim humilitatem ancillae suae*. Et vultis videre omnes, cui mutuavi flores meos, quantum ex flore sim consecuta? *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes* (Luc. i, 47, 48). *Ex hoc dico*, quia respecta sum a Domino. Flos violae meae, quia nardus mea dedit odorem suum, quae idem significat quod viola, id est, humilitatis virtutem, cujus fragrantia delectatus est Rex, Filius Regis, Deus Dei Filius, cum esset in accubitu suo (Cantic. i, 11), id est, in sinu Patris; et odore tam delectabili quasi quadam illius violentia tractus est in me, et voluit concipi flos in flore intra florem, id est, intra Nazareth, quod interpretatur Flos, ut fieret ipse flos florens, hoc et Nazarenus. Concordant omnia flori. Concipitur flos manens in flore, hoc est, in Nazareth. Bonus ergo omnino, et optimus violaceus flos, qui odoris sui fragrantia, quasi quodam delectabili vinculo, florem caeli in utero nostri floris humilis Virginis inclinavit.

57. Discant omnes, sed praeter omnibus, mundi flores, id est virgines, qui in tota Ecclesia Dei excellunt, tanquam flores in gramine, quod Virgo virginum prima, virginum devotarum sanctissima et castissima omnium, summam gloriam ponit in viola humilitatis, licet in ea candeat singulariter liliam

castitatis, rosa charitatis rubescat. Nolite gloriari, virgines, de castitate corporali, licet illa sit laudabilis virtus. Sed quanto majores estis vos, tanto humiliare vos in omnibus, ut inveniat gratiam apud Deum. Non enim castitatem respexit Dominus, sed humilitatem ancillae suae. Si vultis oculo misericordiae, oculo gratiae a Domino respici, humiles estote. *Humilibus enim, Scriptura ait, dat gratiam* (Jacobi iv, 6); quia *respexit humilitatem ancillae suae* (Matth. xxv, 1-12). Si vultis lampades vestras esse refertas oleo, cum sponsus ad nuptias venerit, id est, si vultis integram et laetam conscientiam habere (oleum enim in lampade, est laetitia spiritualis in corde), nolite de altitudine lili vestri, id est, de puritate castitatis vestrae, alta sapere. Nolite laudem exterio-rem appetere: ne clauso ostio regni caelorum, dicat vobis sponsus, *Amen dico vobis, nescio vos*; et a se excludat, qui *respexit humilitatem ancillae suae*. Multae enim virginum excludentur, quia superbarum nulla ingreditur. Humilium vero nullus, nec conjugatus, nec virgo, nec vidua merebitur expelli. Arcta est janua regni caelorum, ne recipit nisi parvos. Tumidi repelluntur, imo nequaquam possunt accedere, cujuscumque sexus sive conditionis fuerint vel aetatis. Et breviter dico, Nulla virtus accedit, nisi ad humilitatis violam fuerit inclinata. Dicit enim et docet hoc ipse humilitatis Magister, qui advocans parvulum statuit eum in medio discipulorum, et dixit: *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvulus hic, non intrabitis in regnum caelorum* (Matth. xviii, 1-3). Numquid posuit ibi in exemplum discipulis liliam castitatis Joannem, vel rosam charitatis Petrum, qui et tunc praesentes erant; quorum prior ab ipsis nuptiis, ut **451** asseritur, vocatus fuit et electus a Domino; sequens vero trina confessione Domino benigno Jesu, sui mentiri non potuit, perfectae charitatis affectum contestatus est? sicut enim Joannes de speciali praerogativa castitatis, ita Petrus de ferventiori charitate commendatur. Nec tamen istos in exemplum posuit caelorum januam intraturis; sed parvulum humilitatis virtute praecelsum.

58. Videamus ergo quantum in se istam virtutem omnium virtutum Dominus commendavit. Primo verba ejus attendentes, ubi ait: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris* (id. xi, 29). Quid est, magister bone, optime Jesu? Numquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae in te reconditi, ut hoc singulariter doceas, quia mitis es et humilis corde. Non doces ut caeli discantur fabricari, fieri miracula, mortui suscitari, et caetera hujusmodi; sed, *quia mitis sum et humilis corde*. Numquid tam magnum est quod est parvum? Utique; quia per hoc invenitur requies animabus. Quae enim alia est causa omnis laboris et certaminis nostri, nisi ut inveniamus requiem animabus nostris? Brevis doctrina, brevis via demonstrata est, Disce hanc a Domino Jesu, qui mitis est et humilis corde, id est, vide et

quantum et quare humiliatus fuit ille, qui est excelsus super omnes gentes Dominus, et super caelos gloria ejus: et discite etiam quia tu es lutum et cinis, et sic invenies requiem animae tuae. Sed nota, quod ait: *Humilis corde*. Non enim ficta humilitate placator ille, qui est humilis corde, sed humilitate vera. Humilitate cordis delectatur ille, qui intuetur cor; quia in humilium cordibus requiescit. Querit enim corda humilium, quae elevet; non tumida, a quibus resiliat.

59. Sed quia duo posuimus, quae nobis consideranda sunt, scilicet quantum et quare humiliata fuit Vitis nostra Dominus Jesus; utrumque hoc jam explicemus, quia vestrae votiva sunt charitati. Deficit enim humanus intellectus, ratio succumbit quantum humiliatus fuit Dominus in conversatione. Quomodo enim scire potes dejectionem humilitatis, nisi etiam excellentiam dominationis agnosceres? Loquere enim. Quid potes? numquid mensuram gloriae, potentiae et pulchritudinis ejus attinges? Non ad hoc Angeli, neque Cherubim, aut Seraphim pervenerunt. Non enim aliqua creatura Deum agnoscit ita plenarie et perfecte, sicut ipse est: quanto minus homo, aut filius hominis vermis? Et tamen quia tantus erat, ut magnitudinis ejus non esset finis; ad hoc inclinatus est, ut filius hominis fieret vermis. O quanta humilitas! Incomprehensibilis Deus vult comprehendi, summus humiliari, potentissimus despici, pulcherrimus deformari, sapientissimus fieri ut jumentum, immortalis mori; et, ut compendio absolvam, Deus vult fieri vermiculus! Quid excelsus Deo? quid vermiculo inferior? *Ego*, inquit, *vermis sum, et non homo* (*Psal. xxi, 7*). Quare vermis? Quia filius hominis. Ita enim habes in Job: *Astra non sunt munda in conspectu ejus: quanto minus homo putredo, et filius hominis vermis?* (*Job. xxv, 5, 6.*)

60. Si ergo filius hominis est vermis, utique et ipse vermis est, quia ipso testante Filius hominis est. *Quem*, inquit, *dicunt homines esse Filium hominis* (*Matth. xvi, 13*)? Ecce qualem distinctionem facit inter hominem, et filium hominis. Homines appellat, qui de primo homine Adam per corruptionem descenderunt. Unde et Job ait, *Quanto magis homo putredo?* quia in putredine corruptio est. Ipse vero solus purus Christus Dominus, quia sine corruptione de Matre Virgine natus est; se quidem non appellat hominem, qui utique putredo est; sed *Filium hominis*, qui vermis est. Sicut enim vermis de sola terra, ita Jesus Christus de sola Virgine generatur. O quam humilis vermiculus Jesus Christus, qui opprobrium factus est hominum, et abjectio plebis (*Psal. xxi, 7*), ab hominibus contemptus sine causa, sine vindicta conculcatus sicut vermis! Cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur (*I Petr. ii, 23*). Humiliatus est, ut fieret homo, ut hominibus subderetur, beatæ Matri et Joseph nutritio suo, Simeoni expectatori suo (*Luc. ii, 51, 28*), non solum bonis, verum etiam malis terrenis potestatibus solvens cum Petro

didrachmum inventum in ore piscis (*Matth. xvii, 23-26*). Subditus est Joanni baptisate suo, qui ab ipso potius debuit baptizari (*id. iii, 13-15*). Humiliatus est usque ad abluionem pedum discipulorum suorum bonus et benignus Jesus (*Joan. xiii, 5*). Postremo humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Quo ultra progredi poterimus? Mortuus non qualibet morte, sed morte crucis, morte turpissima condemnatus est. Videsne igitur, quantum in Vite nostra, benigno Jesu, flos iste violaceus floruerit? Multi usque ad mortem humiliati sunt: sed nequaquam eo vilipensionis descenderunt, quia nunquam ad tantam exultationem pervenerant. Quis enim bonorum omnium morientium sibi potuit usurpare, quod de Christo Jesu dictum est: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo?* (*Philipp. ii, 6-8*.) Nullus profecto, quia nullus hominum præter ipsum Deus erat. Maxime ergo humiliatus fuit, qui solus cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, et ad tantam abjectionem deveniens, ut ab hominibus jam non homo, sed vermiculus reputaretur.

61. Sed quæ est causa tantæ humiliationis in benigno Jesu? Non enim sine rationabili necessitate et justa causa sic humiliatus est Filius et Sapientia Patris, quæ nihil sine causa facit. Quid multis immoramur! Propter hoc factus est homo, ut hominem redimeret: infirmatus est, ut nostras infirmitates curaret: isops factus est, ut sua nos inopia ditaret: humiliatus est, ut nos exaltaret; traditus est ad mortem, ita mortuus est, ut nos vivificaret. Quis sanæ mentis contemnît humiliari propter tam humiliatum pro nobis? Et licet multæ sint causæ, quæ nos ad humilitatem cogant, scilicet initium pudorosum, vita dolorosa, finis timorosus, metus gebeannæ, spes celestium, hisque cum aliis causis, si quæ sunt, cessantibus, sola regis nostri ac redemptoris, patris dulcissimi et optimi Jesu humilitas ad humilitatis virtutem nos, non solum incitare, sed violenter cogere deberet. Humiliemur ergo, et propter supradictas causas, ut vicem rependamus propter nos humiliato Domino Jesu, offerentes violam humilitatis ipsius, qua ipse Vitis nostra tam excellenter effloruit, et in corde nostro gustantes; ut hunc florem suum, quem ipse specialiter in se voluit commendare, recognoscens in nobis, nos secum, qui super omne nomen exaltatus est, in tempore visitationis suæ exaltare dignetur.

CAPUT XVIII.

De flore castitatis, quæ est lilium.

62. Non potuit deesse in Vite nostra florente flos lilii candentis, excellens castitatis insigne. Inter omnes virtutes castitas quadam speciali prærogativa flos meruit appellari, quæ per lilium figuratur. Castitatis autem nomine hoc tractatu non qua cumque accipe castitatem, sed eam quæ virginitas appellatur. Est enim et castitas continentium, seu viduarum; et est castitas maritalis. Sed eæ jam ni-

nime flores appellantur, quia virginitatis florem lilii amiserunt. Eos igitur qui deflorati non sunt, id est virgines, flore lilii in præsentem volumus nuncupari: nec hoc dicendo facimus injuriam continentibus et maritalis. Non enim, cum laudamus castitatem Joannis, vituperamus conjugium Abrahæ: nec, commendando virginitatem Mariæ, viduitatem Annæ reprobamus. Sed habent virginitatis merita sua, non parva tamen dignitate distincta. Quis autem fructum tricesimum non laudat in conjugatis, sexagesimum in viduis; licet his excellenter præferatur fructus centesimus virginitatis? (*Matth. xiii, 23.*)

63. De hac igitur gratia lilii, in quo Vitis nostra floruit, locuturi, videamus, vera luce nos illuminante, quare tanta virtus per lilium figuratur. Et manifeste quidem occurrit, quia propter candoris munditiam, qua ille flos cæteris floribus est prælatus. Hinc sane munditia virginalis merito figuratur typo lilii. Nullus præterea alius flos vel ipso prospectu tantum præ se fert gratiæ, quantum hic unus: quare merito mundissima, et omnibus piis gratiosa virginitas per hunc figuratur florem. Quibus itaque laudibus te efferam, o virginalis candor? Prorsus nescio. Atqui nescientem me doceat singulare illud Lilium, increata Dei sapientia Dominus Jesus, unigenitus Patris filius, et unicus filius lilii singularis, id est, castissimæ Virginis matris, **453** quæ in confinio utriusque legis votum consecravit perpetuæ et integerrimæ virginitatis. Doceat, inquam, me, quomodo per considerationem lilii materialis, lilii virginalis circumstantias agnoscere valeam. Propter has ergo proprietates quas jam proposuimus, ipsum lilium materiale in radice et trunco, foliis, et in his aliis flosculis qui intra illum concluduntur studiosius investigare curemus. Speramus enim, quod his omnibus specialiter consideratis, commendationem perfectæ virginitatis invenire possimus.

CAPUT XIX.

De radice lilii, id est cogitationibus in corde latentibus.

64. Radix lilii commendatur in tribus: alba est, splendida est, tractabilis est. Quid autem per radicem in terra latentem, nisi cogitatio latens in corde figuratur? Per albedinem ergo radicis munditiam cogitationis accipimus. Quid ergo munditia carnis, sine munditia cogitationis? De hac præcipit Dominus: *Lavamini*, inquit, *mundi estote*. Nam ne exteriorem munditiam intelligeres solam, subjunxit: *Auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis* (*Isai. i, 16*). Perversæ enim cogitationes separant a Deo: et sicut Veritas testatur, *De corde exeunt, cogitationes malæ, homicidia, adulteria, furta, blasphemia, et cætera, quæ coinquinant hominem* (*Matth. xv, 19, 20*). Sunt autem cogitationes nigrae sive pollutæ, nempe diabolicæ, mundanæ, carnales. Cum aliquis se alio meliorem æstimat, cum alii similis esse videri vult, qui eo major est; vel cum non vult subjectus esse ei qui sibi prælatus est; diabo-

licæ sunt cogitationes, quæ a diabolo inventæ sunt, et ab ipso cæteris familiariter usurpatæ, ita ut proprie character diaboli dicatur superbia. Cogitationes mundanæ sunt illæ, quæ animum concupiscentiis rerum illaqueant; ut illis acquirendis nimis sollicitæ insistant, et acquisitis nimis delectetur ne proximorum necessitatibus erogentur, et sic fiant alieni a charitate Dei, quia scriptum est: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem patientem, et clausit sua viscera ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo* (*I Joan. iii, 17*)? Cogitationes carnales sunt, quæ homines ad luxuriam pertrahunt carnis, utpote quando inordinata dilectione et delectatione cogitant viri de mulieribus, vel mulieres de viris: quia stulti homines amorem appellare præsumunt, quod verius odium posset appellari. Est et luxuria ciborum et potuum, cum lautiora et delicatiora propter solum saporem queruntur, non propter sanitatem adipiscendam. Posset quis uti delicatis cum moderatione: quod tamen difficile observatur. Simile judicium est de his qui vestimentis delicatis uti desiderant.

65. Perditur proprietas lilii et virginitatis decor, si radici desit albedo, et cogitationi virginalis munditia. Nam si corpus extrinsecus sit mundum, et cogitatio intrinsecus sit polluta; jam non virtus, sed hypocrisis appellanda est. Hoc tamen sciendum, teste Gregorio (*Moral. lib. xxi, c. 23*), quod cogitatio quantumlibet immunda mentem non polluit, cui ratio non consentit. Quis enim cogitationes suas ita refrenare potest, ut non qualibet immunditia titilletur? Sed continuo talium cogitationum insultus sunt reprimendi; ut unde sperabat se hostis vincere, per hoc magis victus abscedat. Quod fit, quoties pravus et immundis cogitationibus attracti, statim ad signum crucis, ad passionis dominicæ recordationem et lacrymarum subsidia confugimus, et suo telo in bello fortes effecti hostem ferimus.

66. Non solum autem alba, sed et candida sive splendida est radix lilii. Candore autem sive splendore hilaritatem animi videtur designare. Sunt autem nonnulli, qui bona quidem opera faciunt vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine; sed ad hæc agenda nulla alacritate moventur, quod vitium propriæ acedia dicitur. Et hoc quidem vitio religiosi homines maxime affliguntur. Nam sæculares admodum pauci, et si hoc sit vitium, non advertunt. Mundo enim alligati, spiritualis vitii vix possunt apprehendere nomen: cum tamen hoc vitium inter septem principalia nominetur. Nunc ergo spiritualibus **454** loquamur, qui hoc vitium possunt intelligere. Vitium acediae est, quod quemdam torporem iaculit animo; ut ipsi omnia exercitia spiritualia quasi insipida videantur, et in grave tædium convertantur. De quo tædio dicit Psalmus, *Dormitavit anima mea præ tædio* (*Psal. cxviii*): et alibi, *Omnem escam abominata est anima eorum, et appropinnaverunt usque ad portas mortis* (*Psal. cvi, 18*). Tantum quippe aliquando affligitur hoc vitio anima bo-